

УДК 159.99

ВНУТРІШНІ ЧИННИКИ, ЩО ЗУМОВЛЯЮТЬ ТРИВОЖНІСТЬ
КУРСАНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ДСНСУ

Сірко Ю.

Наук. керівник — Слободяник В.І., канд. психол. наук,
заст. декана гуманітарного факультету*Львівський державний університет безпеки життєдіяльності (м. Львів)*

Курсанта формує не тільки предметна діяльність, але й спілкування, яке виникає у процесі її виконання. Через спілкування відбувається раціональний і емоційний взаємовплив колективу і курсанта, передаючи способу життя від групи до особистості, досягається їх взаємодія, що, своєю чергою, впливає на тривожність особистості. Високий рівень тривожності зумовлений як зовнішніми умовами, так і внутрішніми чинниками, які взаємодіють між собою. До зовнішніх умов належать: особливості курсантського колективу та особливості сімейного виховання, до внутрішніх умов — характеристики курсанта, такі як темперамент, акцентуація, характер, наявність агресивної поведінки, рівень самооцінки та доматань, захисні механізми особистості.

Опитування на визначення рівня тривожності, за яким проводили подальший аналіз даних, зроблено за методикою Спінберга—Ханіна. Завдання визначення особистісних характеристик, які формують високий рівень тривожності, за допомогою запитувальників: опитувальник Айзенка спрямований на визначення типу темпераменту; методика К. Леонарда, яка визначає провідні риси характеру особистості; тест Келермана—Пучека для діагностики захисних механізмів психіки, методику агресивності Басса—Дарки.

Згідно з отриманими даними, по вибірці в цілому визначено: з високим рівнем тривожності — 39,1% (9 осіб з 23); з середнім рівнем тривожності — 34,7% (8 осіб); з низьким — 26,08% (6 осіб).

Розглянемо внутрішні чинники, такі як особливості темпераменту та характеру. Згідно з отриманими даними, у всіх осіб зафіксовано високий рівень екстраверсії, вони орієнтовані більше на взаємодію з навколишнім світом. Це можна пояснити особливостями раннього юнацького віку та специфікою навчального закладу закритого типу, оскільки курсанти проживають у казармах і постійно перебувають в оточенні людей. Значимі відмінності діагностовано (100% нейротизму у високого та 0% у низького рівня тривожності) за шкалою нейротизму. В осіб з високим рівнем нейротизму діагностовано високі показники особистісної тривожності. Отримані цікаві результати щодо впливу типу темпераменту на формування тривожності. У групи високого рівня тривожності більше зафіксовані меланхолічність та холеричні типи темпераменту (холерик — 45,%, меланхолік — 54,7%).

КУЛЬТУРА ЯК ФЕНОМЕН ЛЮДСЬКОГО ДУХУ
(ВАЖЛИВОСТІ І НАУКОВЕ ОСМИСЛЕННЯ)

Це пов'язано з тим, що меланхоліки швидко збуджуються, проте повільно заспокоюються, їм притаманна слабка нервова система, спрямованість на внутрішній світ (інтроверти). У цій групі холерика, внаслідок переважання високого рівня нейротизму, показують високу тривожність, проте, на відміну від меланхоліків, вони швидше заспокоюються.

Доволі високий відсоток за низьким рівнем тривожності осіб флегматичного типу темпераменту (54,3%). На нашу думку, це пов'язано з тим, що для кожного другого репондента характерна сильна нервова система, урівноваженість процесів збудження і гальмування, що характерне для флегматичного типу темпераменту, і позитивно впливає на формування низького рівня тривожності.

Зафіксовані значні відмінності у високого і низького рівня тривожності в осіб із гіпертичним, лабільно-емоційним, педантичним, ексальтованим типами. Майже в кожного третього репондента 33,3% високого рівня тривожності та 37,5% середнього рівня тривожності зафіксовані прояви гіпертичності, тоді як по низькому рівню тривожності такі особи відсутні. Ми інтерпретуємо це так: для низького рівня тривожності характерні рівноваженість, емоційна стійкість, поміркованість у рішеннях, розсудливість, що не є притаманним для гіпертичних. Кожен другий репондент низького рівня тривожності характеризується педантичною акцентуацією характеру, оскільки для них властива впорядкованість, дисциплінованість, чітке дотримання норм і правил, що знижує рівень ситуаційної тривожності. Кожен другий репондент високого рівня тривожності характеризується ексальтованістю. Для них властива емоційна нестійкість, лабільність, виражений широкий діапазон емоційних станів, надлишкова, але не завжди цілеспрямована активність. Усі решта акцентуації характеру проявлені незвичною мірою в усіх типах тривожності. Встановлений двосторонній зв'язок між рівнем тривожності і деякими типами акцентуації характеру. Високий рівень тривожності викликає такі прояви поведінки, як гіпертичність, ексальтованість, а вони ще більше підсилюють рівень тривожності.

До внутрішніх чинників, які впливають на рівень тривожності, належать також і захисні механізми, які в нашому дослідженні розглянуто за допомогою методики Келермана—Пучека. Найбільші відмінності виявлено по шкалах заперечення реальності та раціоналізації. У курсантів високого рівня тривожності більший відсоток (66,7% проти 33,3% групи низького рівня тривожності) діагностовано по шкалі раціоналізації, оскільки раціоналізація розвивається внаслідок стримання емоцій очікування через страх пережити розчарування. У ситуаціях конфлікту це може проявлятися в дискредитації мети, перебільшенні ролі об'єкта, самодискредитації, що збільшує тривожність. Водночас у групі низького рівня тривожності набагато вищі показники по шкалі заперечення реальності: (50% у низького рівня тривожності та 33,3% — у високого). Механізм «заперечення реальності» розвивається, щоб стримати емоції прийняття оточуючих за емоційної холодності близьких. При цьому негативні зовнішні чинники блокуються.

Важливі дані отримані за методикою Басса-Даркі, яка визначає форми агресивної поведінки особистості. Кожен другий респондент високого рівня тривожності вказує на аутоагресивні прояви (44,4%). Це пояснюється тим, що люди з високим рівнем тривожності схильні вбачати у всіх негараздах власну провину. Відрізняються типи агресивної поведінки по групах: особи з низьким рівнем тривожності більш схильні проявляти непряму агресію (22,2% у групі високого рівня проти 9,8% групи низького) та образливість (33,3% у групі високого рівня проти 10,5% групи низького), що свідчить про недостатність відстоюти власні інтереси та уникання відкритих конфліктів. В осіб з низьким рівнем тривожності відзначаються піки по шкалах негативізму (16,6%), підозрливості (16,6%), та вербальної агресії (75%), що в поведінці проявляється конфліктністю, впертістю, нав'язуванням своєї думки іншим. У групах високого рівня тривожності зазначені прояви агресивності взагалі відсутні.

Значимі відмінності діагностовано по шкалі нейротизму: у групи високого рівня тривожності більше зафіксовані меланхолічні та холеричні типи темпераменту, у низького рівня – флегматичного типу темпераменту. Встановлено двосторонній зв'язок між рівнем тривожності і деякими типами акцентуації характеру. Високий рівень тривожності викликає такі прояви поведінки, як гіпертивність, екзальтованість, а вони, своєю чергою, ще більше підсилюють рівень тривожності. До внутрішніх чинників, які впливають на рівень тривожності, належать і захисні механізми. Найбільші відмінності виявлено за шкалами заперечення реальності та раціоналізації. У курсантів високого рівня тривожності більший відсоток діагностовано за шкалою раціоналізації, тоді як у групі низького рівня тривожності набагато вищі показники за шкалою заперечення реальності. Кожен другий респондент високого рівня тривожності має аутоагресивні прояви.

Література

1. Жлуктенко В.І., Наконечний С.І. Теорія ймовірностей і математична статистика. Частина 2. Математична статистика. – Київ, 2001.
2. Немов, Р.С. Психологія. Психодіагностика. Введення в наукове психологічне дослідження з елементами математическої статистики. – ВЛАДОС, 2006. – 630 с.
3. Райгородский Д.Я. Практическая психодиагностика. Методики и тесты : учебное пособие. – Самара : «БАХРАХ», 1999.

УДК 811.161.2'373.23:908

ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВЧИЙ ПОТЕНЦІАЛ АНТРОПОНІМІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ ЛІНИ КОСТЕНКО „ЗАПИСКИ УКРАЇНСЬКОГО САМАШЕДШОГО”)

Ірина Телух

*Наук. керівник – Антоніє О.В.,
ст. викладач кафедри українського прикладного мовознавства
Львівський національний університет ім. Івана Франка (м. Львів)*

Як відомо, мова – носій культури, а культура кожного народу зафіксована в його мові.

Зв'язок мови й культури можна відобразити так:

- по-перше, мова і культура розвиваються в одному просторі й часі;
- по-друге, як мова, так і культура є виявом спільних креативних зусиль, наслідком діяльності народу та його окремих представників;
- по-третє, мова є одним із виявів культури народу [2, с. 8].

Для іноземця важливо розуміти не лише мову народу, а й відчувати неподільний зв'язок мови та культури, адже „слововживання, – за Л. Віп-генштайном, – це певна мовна гра, де діють закони багатозначності, підпорядковані мовним правилам” [1, с. 48].

Лінгвокраїнознавство – розділ науки про мову, який вклучає вивчення цієї мови та подає певні відомості про країну, в якій вона є засобом спілкування. Тож метою лінгвокраїнознавства є вивчення мовних одиниць, які найяскравіше відображають національні особливості культури народу-носія мови та середовище його існування [3, с. 58].

Вивчаючи роман Ліни Костенко „Записки українського самашедшого”, можемо ствердити – лінгвокраїнознавча цінність роману (і художнього тексту загалом) для вивчення української мови як іноземної є великою.

Використання художніх текстів невіддільне від країнознавчого аспекту викладання іноземних мов. Художня література є цінним джерелом країнознавчих знань.

У кожного народу існують свої традиції і системи найменування людей. Для кожної культури характерні національні особливості утворення та побутування власних імен. За фонетичною і морфологічною структурою особових імен можна дізнатися, звідки родом денотат. Хоча є багато позичених імен, але кожна мова, яка засвоює ці назви, виробила для себе національні варіанти або еквіваленти. В антропонімії кожного народу у різні періоди історії по-різному відзеркалювалися суспільна свідомість людей та зміни в соціальній структурі нації. Тому іноземцям, вивчаючи антропоніми, поглиблює свої знання про культурний та соціальний розвиток країни, мову якої він вивчає.

Працюючи над художнім текстом роману Ліни Костенко, ми особливо увагу звертали на антропоніми, які побутують в українському суспільному просторі.